ALLAH'I RAB BİLMEK

- إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلاَئِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلاَ تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ

- ***"Rabbimiz Allah deyip, sonra doğru olanların üzerine melekler iner: Korkmayın, üzülmeyin, Size söz verilen Cennetle sevinin. Biz dünya hayatında da ahiret hayatında da sizin dostlarınızız. Orada size canlarınızın çektiği her şey var. Orada size istediğiniz her şey var (derler)"[1]***

[1] Fussilet: 41/30-31.

<u>Rab Kavramı:</u>

- Allahu Tealâ kitabına ***"Hamd alemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur"*** (Fatiha/1) diyerek başlarken, ***"Ben insanların rabbine sığınırım"*** (Nas/1) diyerek bitirmekte, girişte ve bitişte rab kavramını zikretmektedir. Bununla beraber Kur'an'ın ilk inen ayetinde de rab kavramı karşımıza çıkmaktadır: ***"Yaratan rabbinin adıyla oku"*** (Alak/1)
- Rabb kelimesi Arapça bir kelime olup, Kur'an'da 970 defa zikredilmek suretiyle Allah lafzından sonra en çok kullanılan isimdir.
- Dünya üzerinde insanların çoğunun hadlerini aşarak rablik iddiasında bulunmaları bu kavramın neden bu kadar önemli olduğunu ve çokça zikredildiğini bizlere göstermektedir.
- Allahu Teâlâ insanların genelde hadlerini aşarak yönetme ve idare etmede söz sahibi olacaklarını, kendilerini otorite kabul edeceklerini, buna paralel olarak kendi kafalarından uydurdukları kanunlarla insanları

sevk ve idare etmeye çalışacaklarını ve böyle rablik iddiasında bulunacaklarını bildiği için kitabında devamlı surette bizlere kendi rabliğini hatırlatmaktadır.

- Sözlükte “bir şeyi yetkinlik noktasına varıncaya kadar kademe kademe inşa edip geliştirmek” mânasındaki rab (rabb) kelimesi mübalağa ifade etmek üzere daha çok sıfat gibi kullanılır ve kelimeye hepsi de Allah Teâlâ hakkında olmak üzere “mâlik, seyyid, idare eden, terbiye eden, gözetip koruyan, nimet veren, ıslah edip geliştiren, mâbud” gibi anlamlar verilir.[2]
- İbn Cerîr et-Taberî bu mânaların mâlik, seyyid ve muslih kelimelerinde yoğunlaştığını kaydeder. Mâlik “evreni yaratan ve yöneten”, seyyid “hâkimiyetinde dengi ve benzeri olmayan”, muslih de “lutfettiği nimetler vasıtasıyla yaratılmışların halini düzeltip geliştiren” demektir.

---

[2] Râgıb el-İsfahânî, el-Müfredât, “rbb” md.; İbnü’l-Esîr, en-Nihâye, “rbb” md.

- Hz. Peygamber kölenin efendisi için “rabbim” demesini menetmiş, bunun yerine “efendim, sahibim” anlamındaki kelimelerin kullanılmasını istemiştir.[3]
- Âlimler rab isminin “sahip” ve “ıslah edici” mânaları üzerinde durmuş, kelimenin “sahip” anlamında insanlara da nispet edilebileceğini, ancak bu durumda sınırlı ve nisbî bir anlam taşıdığının belirtilebilmesi için “rabbü’d-dâr” (evin sahibi) gibi tamlama halinde kullanılması gerektiğini belirtmiştir.[4]
- İlgili ayetlerden anlaşılacağı üzere “Rabb” isminin içerdiği şefkat, merhamet ve geliştirerek yaşatma fonksiyonları, peygamberlerden münkirlere kadar bütün şuurlu canlıları ve evrendeki diğer varlıkları kuşatmaktadır. Bütün ilâhî sıfatları kapsadığı kabul edilen Allah lafzı

---

[3] Müsned, II, 316; Müslim, Elfâz, 13-15.
[4] İbn Kuteybe, s. 9; Mâtürîdî, II, 278.

bir bakıma ulûhiyyetin zâtî-aşkın yönünü temsil ederken rab ismi O’nun yaratılmış âleme yönelik fiilî tecellilerine işaret eder.

Rububiyet Tevhidi:

- Rububiyet tevhidi genel olarak Allah’tan başka bir rabb olmadığına inanmak ve Allah’ı rabliğinde tevhid etmektir. İbn-i Kayyim el-Cevziyye rububiyet tevhidini **“yaratma ve hakimiyetin ancak Allah’a mahsus oluşu”** şeklinde tanımlamaktadır.
- Levamihu-l Envar adlı eserde Rububiyet tevhidi; “yaratan, rızık veren, dirilten, öldüren, yok eden sadece Allah’tır. Ondan başkası değildir” şeklinde tarif edilmektedir.
- Bu konuda önemli husus şudur ki, genel olarak müşrikler Allahu Tealâ’ya rububiyet noktasında şirk koşmamaktadırlar. Zira onlar da Allahu Tealâ’nın alemlerin yaratıcısı olduğunu biliyorlardı. Nitekim Allahu Tealâ şöyle buyurmaktadır:

- وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

- ***“Eğer sen onlara, gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan elbette: "Onları çok güçlü ve herşeyi bilen (Allah) yarattı, derler”***[5]

- Cahiliyye ehlinin büyük bir çoğunluğu Allah’ın varlığına inanan kimselerden oluşmaktadır. Cahiliye ehli, yaratılış konusunda Allah’ın ortağı olmadığına ve kadere, ahiret gününe, o günde ceza ve mükafaat verileceğine inanırlar, insanların kulluk yapmakla mükellef olduklarını, yaptıkları amellerden sorgulanacaklarını, hayır yapmışlarsa hayır, şer yapmışlarsa şer ile cezalandırılacaklarını bilirlerdi.

---

[5] Zuhruf, 43/9.

- Hz. Aişe anlatıyor:

- **يَا رَسُولَ اللهِ، ابْنُ جُدْعَانَ كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَصِلُ الرَّحِمَ، وَيُطْعِمُ الْمِسْكِينَ، فَهَلْ ذَاكَ نَافِعُهُ؟**

- "Ey Allah'ın Rasûlü, İbn-i Cüd'an câhiliye devrinde sıla-i rahimde bulunur, fakirlere yedirirdi. O bundan fayda görecek mi?" diye sordum. Rasûlullah şu cevabı verdi:

- **" لَا يَنْفَعُهُ، إِنَّهُ لَمْ يَقُلْ يَوْمًا: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ "**

- *"(Hayır) iyilikleri ona bir faydası olmayacaktır. Çünkü o bir gün bile "Ya Rabbi kıyamet günü günahlarımı bağışla" dememiştir."*[6]

---

[6] Müslim.

- Rasulullah Mekkeli müşrikleri Hz. İbrahim'in dinine davet ettiğinde onlar kendilerinin Hz. İbrahim'in dini üzerinde olduklarını iddia ediyorlar, ibadet ettikleri putlarına yaratma ve emir noktasında bir pay ayırmıyorlar fakat Allah'a yaklaşmak amacıyla putlarına ibadet ettiklerini söylüyorlardı:

- **... مَا نَعْبُدُهُمْ إِلاَّ لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللهِ زُلْفَى ...**

- ***"Biz onlara (putlara) ancak bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz."[7]***

- Bununla beraber Mekkeli müşrikler, yetki ve otoriteyi Allah'a tahsis etmiyorlar, kendi heva ve heveslerinden uydurdukları kanunlarla, toplumlarını yönetmeye kalkışıyorlardı.

---

[7] Zümer, 39/3.

- أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللهِ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ

- ***Hevâ ve hevesini tanrı edinen ve Allah'ın (kendi katındaki) bir bilgiye göre saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünün üstüne de perde çektiği kimseyi gördün mü? Şimdi onu Allah'tan başka kim doğru yola eriştirebilir? Hâla ibret almayacak mısınız?***[8]

---

[8] Casiye, 45/23.

- Rabb kavramının Kur’an’da karşımıza çıkan en önemli anlamlarından bir tanesi yönetici, emir ve otorite sahibi demektir. Naziat Suresi’nde geçtiği üzere Firavun’un rablik iddiası da tamamen bu yöndedir.
- فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الأَعْلَى
- ***“(Firavun dedi ki:) Ben sizin en yüce Rabbinizim.”***[9]
- Tarih boyunca küfürde haddi aşan hiçbir kimse genel olarak kendisinin alemlerin rabbi, yaratıcısı ve terbiye edicisi olduğunu iddia etmeye kalkışmamıştır. İnsanlık tarihinde hemen hemen hiçbir insan kendisinin Allah olduğu iddiasını ortaya atmamıştır. Zira her hangi birisi çıkıp insanlara rableri ve yaratıcıları olduğunu iddia etse idi o zaman herkes tarafından reddedilecekti. Çünkü böyle bir iddianın kesinlikle kabul görmesi söz konusu bile değildir. Çünkü böyle bir iddia sahibine

---

[9] Naziat, 79/24.

insanlar direk olarak itiraz ederler ve “Sen de bizim gibi bir insansın. Sende bizim gibi bir anne ve babadan doğmasın. Adın bizim adımız gibidir” diyerek iddia sahibini reddederler hatta onunla dalga bile geçerlerdi. Bununla beraber gerek Firavun’un gerekse Firavun’dan önce ve sonra yaşayan tüm Firavunların bu noktada temel iddiaları yönetim, otorite ve idare noktasındadır.

- Naziat Suresi’nde Firavun’un rablik iddiasını Fahreddin er-Razi şöyle tefsir etmektedir: **“Firavun’un bu sözünün anlamı şudur: Hiç kimse halkım üzerinde benden başka bir emir ve yasak koyma hakkı yoktur."**
- İnsan, Rabbine ibadet etmekle yükümlüdür. Bunun için müslüman, yalnızca Allah'a ibadet eder. Sadece Allah'a ibadet ise, Allah’tan başkasını Rabb edinmemek, O'na hiç bir varlığı ortak koşmamak demektir.

- İslam insanları, birbirlerine kul olmaktan kurtaran hürriyet dinidir. Sadece İslâm Dinidir ki, insanları bir olan Rabb'a ibadet etmeye çağırmış ve onları çeşitli batıl inançların yanlış sonuçlarından koruyarak, böylece onları Allah'ın dışındaki varlıklara kul olmaktan kurtarmıştır.

- **Rable İlgili Ayetler:**
- **A) Her Şeyin Rabbi (Terbiye Eden, Besleyen, Rızık Veren) Allah’tır.**
- **يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ**
- ***Bakara, 2/21: Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk ediniz. Umulur ki, böylece korunmuş (Allah'ın azabından kendinizi kurtarmış) olursunuz.***
- **الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلاَ تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ**

- ***22. "O (Rabb) ki yeri sizin için döşek, göğü de bina yaptı. Gökten su indirdi, onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkardı. Öyleyse siz de, bile bile Allah'a eşler koşmayın."*** [10]
- ***"De ki: Sizi gökten ve yerden kim rızıklandırıyor? Ya da O kulaklara ve gözlere kim sahiptir (onları yaratıp yöneten kimdir) ölüden diriyi, diriden ölüyü kim çıkarıyor? (Yaratma) işini kim düzenleyip yönetiyor? "Allah" diyecekler o halde O'nun azabından korunmuyor musunuz? İşte gerçek Rabb'iniz Allah budur. Gerçekten sonra sapıklıktan başka ne var? Öyleyse nasıl (hak'tan sapıklığa) çevriliyorsunuz."***[11]
- ***"Rabb'in dilediğine rızkı açar (bol bol, verir dilediğine) kısar, çünkü o kullarının halini haber alır, görür."***[12]

---

[10] Bakara: 2/21-22.
[11] Yûnus: 10/31-32.
[12] İsrâ: 17/30.

- ***"Onlar benim düşmanımdır. Yalnız alemlerin Rabb'i (benim dostumdur). Beni yaratan ve bana yol gösteren O'dur. Bana yediren ve içiren O'dur. Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur. Beni öldürecek, sonra diriltecek O'dur. Ceza günü hatamı bağışlayacağını umduğum da O'dur. Rabb'im, bana hüküm (yüksek bilgi, olgun hareket) ver ve beni salihler (zümresin)'e kat."*** [13]

[13] Şuarâ: 26/77-83.

- **B) Rabb, Her şeye Gerçek Anlamda Sahip Ve Maliktir.**
- ***“Allah, kendisine hükümdarlık verdi diye (şımararak) Rabb'i hakkında İbrahim’le tartışanı görmedin mi? İbrahim: 'Benim Rabb'im O'dur ki yaşatır, öldürür demişti.' 'Ben de yaşatır öldürürüm' dedi. İbrahim: 'Allah güneşi doğudan batıya getirir, sen de onu batıdan getir' deyince inkâr eden o adam şaşırıp kaldı. Allah, zâlim toplumu doğru yola iletmez.”*** [14]
- ***“...Musa dedi ki: 'Rabb'im, dileseydin bunları da beni de daha önce helak ederdin. İçimizden bazı beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi helak mi edeceksin? Bu iş senin imtihanından başka bir şey değildir. Onunla dilediğim saptırırsın, dilediğine yol gösterirsin. Sen bizim velîmizsin bizi bağışla, bize acı! Sen bağışlayanların en iyisisin.”*** [15]

---

[14] Bakara: 2/258.
[15] A’raf: 7/155.

- **C) Rabb, Kendisine Kulluk Edilecek Yegâne Varlıktır:**
- ***“Ey insanlar, sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabb'inize kulluk edin ki, (Allah'ın azabından) korunasınız.”*** [16]
- ***“De ki: Ey kitap ehli, bizim ve sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin; 'Yalnız Allah'a tapalım, O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım; birimiz, diğerini Allah'dan başka Rabbler edinmesin! Eğer yüz çevirirlerse: 'Şahit olun biz müslümanlarız deyin”*** [17]
- ***“Rabb'in yalnız kendisine tapmanızı ve anaya babaya iyilik etmenizi emretti...”***[18]

---

[16] Bakara: 2/21.
[17] Âl-i İmrân: 3/64.
[18] İsrâ: 17/23.

- **D) Rabb, İnsanları Huzurunda Toplayacaktır.**
- ***"Rabb'imiz, sen mutlaka insanları, asla şüphe olmayan bir günde toplayacaksın. Allah sözünden dönmez."*** [19]
- ***"Onları Rabb'lerinin huzurunda durdurulmuş iken bir görsen: (Allah' bu gerçek değilmiymiş? dedi. Dediler ki: Evet, Rabb'imiz hakkı için gerçektir! Öyle ise inkâr ettiğinizden dolayı azabı tadın dedi."*** [20]
- ***"Suçluları bir görsen: Rabb'lerinin huzurunda (utançtan) başlarını öne eğmiş; Rabb'imiz, gördük, işittik bizi geri döndür iyi iş yapalım; artık kesin olarak inandık!" (derlerken)"*** [21]

---

[19] Âl-i İmrân: 3/9.

[20] En'am: 6/30.

[21] Secde: 32/12.

- **E) Rabb, İlâhî Nizâmıyla İnsanları Gerçeğe Ulaştırır.**
- ***“Rabb'imiz onlara kendi içlerinden, senin ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir elçi gönder. Her zaman üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız sensin, sen!”*** [22]
- ***“Rabb'imiz bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme, bize katından bir rahmet ver, şüphesiz sen çok bağışlayansın.”*** [23]

---

[22] Bakara: 2/129.
[23] Âl-i İmrân: 3/8.

- **F) Yalnız Rabb'imize İtaat Edilmelidir.**
- ***“Allah, size kitabı açıklanmış olarak indirmiş iken ben O'ndan başka bir hakem mi arayacağım? Kendilerine kitap verdiklerimiz, o (Kur'an'ın), gerçekten Rabb'in tarafından indirilmiş olduğunu bilirler, onun için hiç kuşkulananlardan olma.”*** **[24]**
- ***“Hahamlarını ve rahiplerini Allah'dan ayrı rabb'ler edindiler, Meryem oğlu mesih'i de. Oysa kendilerine yalnız tek tanrı olan Allah'a ibadet etmeleri emredilmişti. O'ndan başka tanrı yoktur. O, onların ortak koştukları şeylerden münezzehdir.”*** **[25]**

[24] En'am: 6/134.
[25] Tevbe: 9/31.

- **H) Rabbimiz, Her Şeyi Yaratan ve Yöneten Allah'tır.**
- ***"Onlar ayakta, oturarak ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler: 'Rabb'imiz (derler) bunu boş yere yaratmadın, sen yücesin, bizi ateş azabından koru!"*** [26]
- ***"Rabb'iniz o Allah'tır ki gökleri ve yeri altı günde yarattı. Sonra (emri) arş üzerine hükümran oldu. (O), geceyi, durmadan onu kovalayan gündüze bürüyüp örter, güneşi, ayı ve yıldızları buyruğuna boyun eğmiş vaziyette (yaratan O'dur) iyi bilin ki yaratma ve emir O'nundur. Âlemlerin Rabb'i Allah ne uludur!"*** [27]
- ***"De ki: "Göklerin ve yerin Rabb'i kim? De ki: 'Allah' O halde de, O'ndan başka kendilerine dahi bir fayda ve zarar veremeyen veliler mi edindiniz? De ki: Körle gören, aydınlıkla karanlık bir olur mu?***

---

[26] Âl-i İmrân: 3/191.

[27] A'raf: 7/54.

Yoksa Allah'a, O'nun yarattığı gibi yaratan ortaklar mı buldular da, (ikisinin) yaratması bir birine benzer mi göründü? De ki: 'Her şeyin yaratıcısı Allah'tır. O' tektir, kahreden (her şeye üstün gelen) dir.” **28[68]**

- ***“Yaratan Rabb'inin adıyla oku. O insanı alaktan yarattı. Oku, Rabb'in en büyük kerem sahibidir. O (insana) kalemle (yazmayı) öğretti. İnsana bilmediğini öğretti.”*** **29[76]**

---

[28] Ra'd: 13/16.
[29] Alâk: 96/1-5.

Sünnette Rabb

- (Önceden Hıristiyan olan) Adiyy b. Hâtem (r.a.), boynunda altından veya gümüşten bir haç olduğu halde Rasûlullah'ın huzuruna geldi. Peygamberimiz ona:
- *"Ya Adiyy, boynundan şu putu çıkar"* buyurdu. Bu sırada Rasûlallâh:
- اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللهِ...
- ***"Yahudiler ve Hıristiyanlar din adamlarını (Haham ve rahiplerini), Allah'dan başka Rabler edindiler..."***[30] mealindeki ayeti okuyordu. Adiyy:
- "Ey Allah'ın Rasûlü, Hıristiyanlar, Rahiplere ibadet etmediler ki!" dedi.
- Rasûlullah şöyle buyurdu:

---

[30] Tevbe: 9/31.

- *“Evet, ancak onlar Allah'ın helâl kıldığını haram, haram ettiğini de helâl saydılar. Onlar da onların, ortaya attığı bu hükümlere uydular. İşte onların bu tutumları, Rabb edinmeleridir”* buyurdu.

******

- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
- *“Sizden biriniz (hacetini) ihtiyaç duyduğu şeylerin hepsini Rabb'inden (Allah’dan) istesin.”*

******

- Süfyan b. Abdullah es-Sakâfi'nin şöyle dediği rivayet edilir. Ben
- “Ey Allah'ın rasûlü, İslam hakkında, bana yapacağım bir söz söyle ki, o konuda senden başkasına herhangi bir şey sormaya gerek görmeyeyim” dedim. Rasûlüllâh:
- *“Rabb'im Allah de ve sonra (bu sözünde) doğru ol”* buyurdu.

- **GÜNÜMÜZDE RABB ANLAYIŞI**
- Günümüz insanlığının “Rabb” anlayışını şöylece belirtmek-mümkündür.
- **a)** Allah'ı, her şeyi yaratan, rızık veren, her şeyin sahibi ve maliki, dini hükümlerin koyucusu olarak kabul edip, böylece O'nun, kulluk edilecek tek “Rabb” olduğuna inananlar.
- **b)** Allah'ı rızık veren, her şeyi yaratan bir “Rabb” kabul etmekle beraber, pratik hayatlarında, Allah'ın hükümlerinin yerine başkalarının koyduğu hükümlere tabi olanlar.
- **c)** Allah'ın teşri (hüküm koyma) hakkını, Allah’tan başkalarında görmek suretiyle O'nu “Rabb” kabul etmemiş olanlar.

- Din, bazılarınca vicdanlardaki bir inanç olarak kabul edilse bile, İslam'a göre gerçek anlamda dindarlık ve kulluk, Kur'an'ın hükümlerine, bu hükümleri açıklayan ve uygulayan Rasûlullah'ın sünnetine uymaktır. Ancak bu doğrultudaki bir yaşayış, Allah'ı "Rabb" olarak kabul etmenin bir ifadesi olabilir.
- Günümüzde, insanların, vicdanlarında inanıp kabul ettikleri Rabb'la, yaşantılarında, hükümlerine teslim oldukları Rabb'lar aynı değildir.
- Teorik (Nazari) olarak inandıklarını ifade ettikleri Allah'ın "Rabb"lığını, vicdanlarına hapseden günümüz insanlarının pek çoğu, pratik hayatlarında, Allah'tan başka Rabb'lerin emirlerine ve hükümlerine teslim olmaktadırlar.
- Üzülerek belirtelim ki, insanların pek çoğunun maruz kaldığı en büyük tehlike; Allah'ı günlük yaşantılarında Rabb kabul edemeyişleridir. Onlar, bir yandan mü'min ve müslüman olduklarını söylerlerken diğer yandan da Allah'ın emir ve yasaklarını bir tarafa atarak çeşitli

varlıkların ve rehber edindikleri önderlerinin emirlerine uyarlar, onların koyduğu hükümlere itaat ederler, böylece Kur'an'a göre Allah’tan başkalarını Rabb edinmiş olurlar.

- **<u>Eski Milletlerdeki Rabb İnancı</u>**
- Kur'an'ın zikrettiği toplumlar içinde, tarih yönünden en eskisi Hz. Nûh'un toplumudur. Bu toplumdan bahseden ayetlerden, Onların, Allah'ın varlığını, O'nun yaratıcı olduğunu kabul ettikleri anlaşılıyor.
- Meselâ Nuh, onlara ***"Görmediniz mi Allah nasıl yedi göğü birbiri üstüne tabaka, tabaka yarattı ve Ay'ı bunların içinde bir nûr, Güneşi de bir lamba yaptı. Allah sizi yerden bir bitki olarak bitirdi."***[31] dediği zaman, onlardan hiç biri kalkıp da Nûh'a "Allah Rabbimiz değildir, O, göklerin, yerin ve bizlerin yaratıcısı olamaz" dememiştir.
- Onların, Rabb konusundaki yanılgıları ve sapıklıkları, toplumsal, ahlâkî ve hayatî işlerinde, hükmün ve üstün otoritenin, doğru yolu gösterenin, emir ve yasaklama yetkisinin yalnızca Allah'a ait olmadığına inanmalarıydı.

---

[31] Nûh: 71/15-17.

- Bu anlayıştan dolayı Allah’tan ayrı olarak, reislerini, önderlerini rabb ediniyorlardı. Nûh ise, onları, Allah'ın Rabliğini ayrı ayrı rabbler arasında taksim etmemeye, Allah'ı tek “Rabb “olarak kabul etmeye çağırıyordu. Oysa onların, Allah’tan başka önder edindikleri onlara ***“...sakın tanrılarınızı bırakmayın, Vedd, Suva, Yağûs, Ye'ük ve Nesr'i bırakmayın”***[32] diyorlardı.
- İnsanlık tarihinde daha sonra Hud, Salih ve İbrahim'in toplumlarını görürüz. Onlarında “Rabb” konusunda inanç ve anlayışları öncekilerden farksızdır.
- ***“Âd (kavmine) de kardeşleri Hûd'u gönderdik. “Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, sizin Ondan başka ilâhınız yoktur. (O'na) karşı gelmekten sakınmaz mısınız?” dedi.”***[33] ***“Dediler ki: Ya, demek sen***

[32] Nûh: 71/23.
[33] A'raf: 7/65.

tek Allah'a kulluk edelim ve atalarımızın taptıklarını bırakalım diye mi geldin...”[34]

- ***“Semud (kavmine de) kardeşleri Salih'i gönderdik, dedi ki: Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, O'ndan başka ilahınız yoktur...” “Dediler ki: Ey Salih, sen bundan önce bizim aramızda ümit beslenen biriydin, şimdi atalarımızın taptıklarına tapmaktan bizi men mi ediyorsun?...”*** [35]

- Yukardaki ayetlerde görüldüğü gibi onlar da, bütün rububiyyetin sadece Allah'a tahsis edilmesine, ibadete yalnız O'nun layık görülmesine karşı çıkıyorlar. Kişisel ve sosyal yaşantılarında, Pratik hayatla ilgili hükümlerini, Allah’tan değil de, önder edindikleri reislerinden almak istiyorlardı.

---

[34] A'raf: 7/70.

[35] Hûd: 11/61-62.

- ***“İbrahim: Peki dedi, siz Allah'ı bırakıp da size hiç bir fayda vermeyen şeylere mi tapıyorsunuz?”*** [36]
- ***“Hayır dedi Rabb'iniz göklerin ve yerin Rabbidir ki onları yaratmıştır. Ben de buna şahitlik edenlerdenim.”*** [37]
- ***“Allah, kendisine hükümdarlık verdi diye (şımararak) Rabb'i hakkında İbrahim'le tartışanı görmedin mi? İbrahim: “Benim Rabb'im odur ki yaşatır, öldürür,” demişti, (O) “ben de yaşatır öldürürüm” dedi. İbrahim “Allah güneşi doğudan batıya getirir, sen de onu batıdan getir!” deyince inkâr eden o adam şaşırıp kaldı. Allah, zalim toplumu doğru yola iletmez.”*** [38]

---

[36] Enbiya: 21/66.

[37] Enbiya: 21/56.

[38] Bakara: 2/258.

- Daha sonra, insanlık tarihinde, Lût ve Şuayb’ın toplumlarını görüyoruz. Onların Allah'ı “Rabb“ tanımamakta, saplanıp kaldıkları sapıklık da, kendilerinden öncekilerin sapıklığının aynısıydı.
- ***“Lût'u da (peygamber olarak gönderdik), kavmine dedi ki: “Siz, sizden önce, âlemlerden hiç birinin yapmadığı bir fuhşa gidiyorsunuz. Siz (kadınları bırakıp) erkeklere gidiyorsunuz, yol kesiyorsunuz ve toplantılarınızda edepsizce şeyler yapıyorsunuz ha...”*** **[39]**
- ***“Medyen'e de kardeşleri Şuayb'i gönderdik: “Ey kavmim,” dedi, “Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka İlâhınız yoktur. Size, Rabb'ınızdan açık bir delil geldi, ölçüyü ve tartıyı tam yapın, insanların eşyalarını eksik vermeyin, düzeltildikten sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın, eğer inanan (insan) lar iseniz bu sizin için daha iyidir.”*** **[40]**

---

[39] Ankebut: 29/28-29.
[40] A'raf: 2/85.

- Daha sonra da, Kur'an ayetlerinin ifadesinden, Hz. Musa (a.s.) ile mücadele eden Firavun’un, “Rabb”lık iddiasını öğreniyoruz. Firavun ve ona tabi olanların, Allah'a ortak koştuklarını, Hz. Musa'nın bildirdiği Allah'ın Rububiyyet özelliğini inkâr ettiklerini, Firavun'un Allah'ın mutlak “Rabb”lığını kabul etmemek suretiyle, siyasi bir ilâhlık ve Rabb'lık iddia ettiğini yine Kur'an’daki ayetlerden öğrenmekteyiz.
- ***“Firavun dedi ki (Ey Mûsâ) Alemlerin Rabb'i nedir? (Mûsâ), göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabb'idir...”*** [41]
- ***“(Firavun, ey Mûsâ) dedi: Andolsun ki, benden başka tanrı edinirsen, seni mutlaka zindana atılanlardan yapacağım.”*** [42]
- ***“Firavun kavminin içinde seslenip dedi ki: Ey kavmim, mısır mülkü ve şu altından akıp giden ırmaklar benim değil mi?...”*** [43]

---

[41] Şuârâ: 26/23-24.
[42] Şuârâ: 26/29.

- Nihayet, ayetlerin gösterdiği hakikatlar doğrultusunda, geçmiş toplumlardan, Yahudi ve Hıristiyanlar'daki “Rabb” anlayışına geliyoruz.
- ***“De ki: Ey kitap ehli, dininizde haksız yere aşırılığa dalmayın ve önceden sapmış, birçoklarını da saptırmış, düz yoldan şaşmış bir milletin keyiflerine uymayın.”*** **[44]**
- ***“Yahudiler: Uzeyr Allah'ın oğludur, Hıristiyanlar da: Mesih İsa Allah'ın oğludur dediler.”*** **[45]**
- ***“Onlar, Allahı bırakıp bilginlerini, rahiplerini rabb'ler edindiler.”*** **[46]**

---

[43] Zuhrûf: 43/51.
[44] Mâide: 5/77.
[45] Tevbe: 9/30.
[46] Tevbe: 9/31.

- Bu ve benzeri ayetlerin işareti ile anlaşıldığı üzere, Yahudi ve Hıristiyanların “Rabb” konusunda sapıklığa düşmeleri genelde iki sebepten ileri geliyordu.
- Birincisi, onların peygamber, velî ve melekler gibi mukaddes varlıklara hürmette aşırı gitmeleri, onları, hakikî makamlarının çok üstünde ilâhlık ve Rabb'lık mertebesine yükseltmeleridir.
- İkincisi ise, Rububiyyeti, göklerin, yerin ve her şeyin rabb'i olan Allah'a karşılık, insanoğluna tahsis etmeleri, kişisel, sosyal, ahlâkî ve siyasî hükümlerin esaslarının tümünü, Allah'ın dininden yüz çevirerek, insanoğlundan beklemeleridir.

- Şimdi de Hz. Muhammed'in gönderildiği asırdaki toplumların “Rabb” anlayışını görmeye çalışalım. Onların Rabb anlayışlarını da Kur'an bize açıkça bir delille bildirmektedir.
- ***“De ki: Biliyorsanız söyleyin; Dünya ve içindekiler kimindir? Allah'ındır, diyecekler...”*** [47]
- ***“...Allah'ı bırakıp da kendilerine bir takım velîler edinenler: Biz bunlara, sırf bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye tapıyoruz derler.”*** [48]
- ***“Bu putlar Allah yanında bizim şefaatçilerimizdir derler.”*** [49]
- ***“Yoksa onların, kendilerine, Allah'ın izin vermediği dini koyan ortakları mı var?.”*** [50]

---

[47] Mü'minûn: 23/84-85.

[48] Zümer: 39/3.

[49] Yûnus: 10/18.

[50] Şûra: 42/21

Sonuç:

- Bütün bu ayetlerden Kur'an'ın en eski asırlardan, kendi nüzulü anına kadar, sapıklık ve inanç bozukluğu ile tanıttığı tüm milletlerin, doğrudan Allah'ın varlığını inkâr etmediklerini görüyoruz. Ancak onların hepsinin müşterek sapıklıkları; Allah'ın mutlak Rabliğini kabul etmeyişleri, Allah'ın yaratıcı olduğuna inansalar da O'nun tek Rabliğine pek çok varlıkları ortak etmeleri, Rabliğin bir kısım özelliklerini, Allah'tan başkalarında görmeleri, ahlâkî, sosyal ve kişisel hayatları için gerekli olan emir ve kuralları, Allah'tan başkalarından almalarıdır.
- Bunun için insanların pek çoğu, ya doğrudan doğruya Allah'tan başka Rabler olduğuna inanıyorlar veya Allah'ın Rabliğine teorik (nazarî) olarak inansalar da pratik hayatlarında Allah'tan başkalarının Rabliğine teslim oluyorlar. İşte 'Rabb' konusunda, peygamberlerin her asırda yıkmak istedikleri asıl sapıklık budur.